

Lönsam bränsleproduktion i skogen?

Allt biobränsle som går att få fram kommer att behövas! Yttrandet lät som ljuv musik för många åhörare på Skånes Skogs- och Betesvårdsförenings höstmöte. Biobränsle i form av restprodukter från skogen blir allt viktigare för vårt lands totala energitillförsel. Under den senaste tioårsperioden har efterfrågan på skogsbränsle ökat stadigt. Kraftvärmeverk i allt fler kommuner fliseldas. Starkt bidragande till detta är EU:s klimatmål med innebörden att år 2020 ska tjugo procent av unionens totala energiförbrukning komma från förnybara energikällor.

Skogsbränslets betydelse

Vad innebär biobränsle mer specifikt för skogsägaren?

Råvaror i skogen med lägre kvalitetskrav än sågtimmer och massaved kan tas tillvara. Exempel är flis från grenar och toppar (GROT), lövflis och stubbflis. Andra restprodukter är bränsleved även kallad energived; nämligen röjningsvirke och klena dimensioner gallringsvirke från i princip alla trädslag, barr- som lövträd, eller skadat grövre virke genom röta, missbildning eller felaktig lagring. Restprodukter från skogsindustrin såsom bark, spån och kutter går till pelletering.

Fortsatt utbyggnad av biobränslebaserad kraftproduktion betyder för skogsägaren att efterfrågan höjs, att traditionell massaved söks av nya intressenter och att priserna på råvaran får en skjuts uppåt. Under den senaste tioårsperioden har t ex ersättningen för grot ökat cirka tre gånger. Det är rimligt att den kan fördubblas i en nära framtid, menade Pål Börjesson.

Miljöpåverkan

Det ökade uttaget ur skogen betyder samtidigt att växter och djur kan påverkas genom förlust av näringsämnen, förlust av död ved och ändrat mikroklimat etc., men också genom markskador. Detta påpekades flera gånger. Vi åhörare, med våra mer eller mindre starka klimatambitioner, lyssnade intresserat på Per Hermansson, Södra; på Tomas Thörnqvist, Växjö universitet och Pål Börjesson, Lunds Tekniska Högskola.

Vad är rätt och vad är fel

Samtliga tre föreläsare menade att de kanske stack ut hakan för långt i vissa antaganden. Vi vet redan idag att produktionen i våra svenska barrskogar kan ökas markant genom en behovsanpassad näringstillförsel. Vi vet också att skogsbränslet hanteras mer eller mindre som ett 'avfall' i samband med uttag av sågtimmer och massaved.

Det påpekades att de olika miljömålen måste fungera i samklang med varandra. Vad händer t ex med död ved nu när efterfrågan höjs på restprodukterna från skogen?

Södra ser en möjlighet att öka uttagen kraftigt av andelen skogsbränslen. Just nu är Mälardalen den stora svenska marknaden. Ett problem är att det inte finns någon riktigt bra lösning för återföring av aska till markerna. Logistikerna är besvärliga med tanke på de speciella hänsyn som måste tas.

Södra söker nya torvmossor

Södra har egna torvtäkter på 450 ha. I år beräknar man att sätta ytterligare 400 nya hektar i produktion och ännu mer behövs. En av åhörarna viskade hörbart att vem kunde tro att våra gamla torvmossor skulle återuppleva en renässans?

Per Hermansson förklarade att oenighet råder kring torv. Ska den räknas som ett bibränsle eller som fossilt bränsle; torven är ju inte 'levande'. Enligt EU ska den räknas som fossilt bränsle, men ofta betraktas den som halvfossil såsom den svenska energimyndigheten definierar den. "Torv återbildas relativt långsamt och är därför ett mellanting mellan förnybara och fossila bränslen."

Hantering av oförädlad råvara

Biobränslen användes förr i relativt oförädlad form t ex som bränsleved, men för att få ner volymen vid transport och för att få en mer hanterbar vara förädlas den inom industrin till fasta, flytande eller gasformiga bränslen.

Vi fick exempel (här GROT utan barr) på att det går att undvika onödiga ekonomiska förluster vid hanteringen av groten. En svårtillgänglig terräng betyder naturligtvis avbräck, och själva avverkningen beräknas ge en substansförlust på 25%. Vid hanteringen, insamlandet av groten försvinner ytterligare 7%. Lagringen slarvas det mest med. I snitt betyder den en ytterligare substansförlust på hela 19%. Mer än halva substansen försvinner alltså, inte jämnt fördelat över marken utan mängder vid dikes- och vägkanter innan den når industrin.

Lagring över en vinter ger lågt energiinnehåll. Max ett år annars är det värdelöst, var beskedet. Exemplet ovan sattes i relation till sättet att bunta groten som det görs i Finland i tremeters längder. Förlusten av substans vid avverkningen är densamma (25%), hanteringen ger en förlust på 5%, medan lagringen ger en markant lägre förlust (4%). I detta fall når 66% industrin. I Sverige vill värmeverken inte ta emot buntad grot. Thomas Thörnqvist menade att konkurrensen i Finland är mycket större och att buntarna krossas vid de större värmeverken. Även stubbrytningen är effektivare i Finland och dessutom större än grotuttagen, men i Sverige har inte mycket hänt. Han undrade vad energimyndigheten gör.

Fjärrvärme i verkligheten

Efter lunch fortsatte mötet med två olika besök. På gården Ekastiga fick vi en demonstration av pågående flisning och den egna fliseldade ugnen som värmer hela gården. Ägarna var belåtna med sin investering och berättade bl a att flisen ska ha en fukthalt på 35-55% för bästa effekt. "Vid lägre fukthalt blir det för varmt." Pannan hålls på 200-250 grader och värmen som går ut håller ca 50 grader.

Dessutom besöktes Rindi Energi i Höör; leverantör av fjärrvärme i kommunen. En flispanna var i gång; ytterligare en höll på att installeras. Pannan tål 1200 grader, men hålls på 1050. Långa kulvertar betyder viss värmeavgång. Vid vårt besök tippades flis från minst två lastbilar per dag och i lagret fanns flis för två dygn. Eldningen av flis under ett år har gett 30-35 ton aska. Merparten går till Askungen Vital i Ljungbyhed som pelleterar askan och återför den till skogen.

Dagens budskap

Skogsbränsle är ett allt mer eftertraktat sortiment som både genererar direkta inkomster för skogsägarna och höjer det framtida värdet på skogen. Diskussionerna ledde också till en rad öppna frågor om det framtida skogsbruket. Vad händer nu med våra gamla beprövade erfarenheter?

Lena Lannerheim